

I. Principii și instituții generale

REFORMĂ ȘI ANTIREFORMĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL JURIDIC ROMÂNESC

Articol publicat în Dreptul nr. 7/2016

1. Aprecieri generale

În orice societate, dar cu deosebire în cele organizate pe baza principiilor ce guvernează statul de drept, învățământul juridic joacă un rol primordial, lucru explicabil în considerarea aportului pe care absolvenții facultăților de drept îl pot aduce în apărarea drepturilor cetățenilor și a valorilor democratice. De aceea învățământul juridic, în general, trebuie să beneficieze de structuri instituționale corespunzătoare și de un personal didactic dăruit carierei universitare.

Asemenea imperative nu pot fi realizate fără o bază legislativă de natură a genera realizarea unei activități didactice și de cercetare științifică de înalt nivel academic. Fără îndoială că legiuitorul român nu a manifestat lipsă de interes în realizarea unui cadru juridic modern pentru învățământul universitar. Însăși Constituția din anul 1991 a consacrat unele dispoziții importante privitoare la învățământul superior. Astfel, potrivit art. 32 alin. (1) din legea fundamentală, învățământul în România este asigurat și prin „învățământul superior”. Pe de altă parte, potrivit art. 32 alin. (5) din Constituție: „Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii”. Aceste dispoziții legale au constituit fundamentul juridic al înființării și dezvoltării învățământului universitar privat, alături de cel de stat.

Referirile noastre, în cadrul acestor preliminarii, la legea fundamentală nu poate face abstracție nici de prevederile art. 32 alin. (6), text potrivit căruia „autonomia universitară este garantată”. Toate aceste dispoziții constituționale sunt deosebit de importante și ele au marcat o schimbare fundamentală de viziune asupra învățământului universitar.

Fără îndoială că deschiderea învățământului superior spre instituții private și garantarea autonomiei universitare sunt paradigme esențiale ale unui învățământ universitar modern. Într-adevăr, învățământul privat este o alternativă importantă la învățământul de stat, iar autonomia universitară este un principiu general admis

în societățile democratice. Asemenea valori nu pot fi contestate cu titlu de principiu. Ele trebuie să aibă însă o limită naturală. În opinia noastră, recunoașterea dreptului de a constitui instituții de învățământ privat nu înseamnă în niciun caz suprimarea sau diminuarea rolului învățământului de stat. De asemenea, autonomia universitară nu trebuie înțeleasă într-o manieră care să conducă la arbitrarul sau la instituirea unor modele cu standarde diferite de calitate. Legislația actuală păstrează, din punct de vedere normativ, unele pârgșii de control al activității desfășurate în unitățile de învățământ superior în favoarea unor instituții centrale. Calitatea în învățământul superior tinde să fie asigurată și printr-un organism specializat: ARACIS (Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Superior).

În temeiul dispozițiilor constituționale, în țara noastră s-a instituit și un cadru juridic important în domeniu. Iar în acest context se cuvine să amintim Legea nr. 1 din 5 ianuarie 2011 a educației naționale¹. Legea educației naționale a suferit, de la data intrării sale în vigoare, un număr important de modificări², ceea ce demonstrează lipsa de consistență a unora dintre reglementările în materie, precum și „viziunea” într-o permanentă schimbare a legiuitorului. De altfel această lege a fost adoptată prin asumarea răspunderii guvernului, și nu în cadrul unei proceduri parlamentare obișnuite și care să genereze opțiuni diferite, discuții parlamentare și soluții viabile.

Modul de asigurare a calității în învățământul superior este reglementat prin prevederile Legii nr. 1/2011 și ale O.U.G. nr. 75 din 12 iulie 2005, aprobată prin Legea nr. 87 din 10 aprilie 2006³. Acest din urmă act normativ cuprinde un ansamblu de principii și proceduri administrative de natură a garanta calitatea în învățământul universitar, indiferent de profilul și natura instituțiilor de învățământ.

Obiectivul fundamental al reglementărilor menționate, dar și al altor norme conexe celor evocate, nu poate fi altul decât acela de a asigura un învățământ superior de calitate. Această idee este postulată, în primul rând, de Legea educației naționale nr. 1/2011, care în art. 3 precizează că în temeiul principiului calității

¹ Publicată în M. Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011.

² A se vedea Legea nr. 166 din 5 octombrie 2011; Legea nr. 283 din 14 decembrie 2011; O.U.G. nr. 21 din 30 mai 2012; O.U.G. nr. 84 din 12 decembrie 2012; O.U.G. nr. 92 din 18 decembrie 2012; O.U.G. nr. 14 din 6 martie 2013; Legea nr. 62 din 21 martie 2013; Legea nr. 206 din 27 iunie 2013; O.U.G. nr. 103 din 14 noiembrie 2013; O.U.G. nr. 117 din 23 decembrie 2013; Legea nr. 1 din 8 ianuarie 2014; Legea nr. 187 din 24 octombrie 2012; O.U.G. nr. 16 din 9 aprilie 2014; O.U.G. nr. 49 din 26 iunie 2014; O.U.G. nr. 83 din 12 decembrie 2014; O.U.G. nr. 94 din 29 decembrie 2014; Legea nr. 95 din 30 aprilie 2015; Legea nr. 118 din 21 mai 2015; Legea nr. 153 din 18 iunie 2015; Legea nr. 220 din 23 iulie 2015; O.U.G. nr. 41 din 30 septembrie 2015; Legea nr. 6 din 18 ianuarie 2016.

³ Publicată în M. Of. nr. 334 din 13 aprilie 2006.

„activitățile de învățământ se raportează la standardele de referință și la bune practici naționale și internaționale”.

De asemenea, dispoziții de o importanță cardinală în legătură cu promovarea de către legiuitor a principiului calității în învățământul superior sunt consacrate și în O.U.G. nr. 75/2005, care în primul său articol precizează că obiectul acestei reglementări este tocmai „asigurarea calității educației”. De remarcat faptul că potrivit art. 5 din O.U.G. nr. 75/2005 calitatea educației constituie „o prioritate permanentă pentru orice organizație furnizoare de educație, precum și pentru angajații acesteia” [art. 5 alin. (1)]. Calitatea este nu doar un obiectiv major al legislației în materie, ci și un „criteriu fundamental de finanțare din surse publice a educației” [art. 5 alin. (2) din O.U.G. nr. 75/2005]. În cadrul acestor sublinieri normative mai notăm că potrivit art. 5 alin. (3) din O.U.G. nr. 75/2005, furnizorii de educație trebuie să „funcționeze astfel încât prin calitatea activității să satisfacă încrederea publică, iar învățământul să se afirme ca bun public”.

Principiile evocate de legislația noastră sunt deosebit de generoase și evocă, fără putință de tăgadă, dorința legiuitorului de a contribui la afirmarea în țara noastră a unui învățământ superior de calitate și care să aducă servicii importante societății românești, conform cu interesele naționale și cu imperativele implicate de progresul social și economic contemporan.

Referirea legiuitorului la învățământ ca „bun public” reprezintă o idee extrem de generoasă și care ar trebui nu doar afirmată, ci mai mult valorizată în plan practic. Iar aceasta cu atât mai mult cu cât și Legea educației naționale, în art. 2 alin. (7), proclamă învățământul ca „prioritate națională”.

La o analiză cu caracter extrem de general am putea aprecia că avem în domeniul învățământului o legislație ireproșabilă. Desigur că este dificil să vorbim de o legislație perfectă într-un domeniu sau altul, căci viața ne poate demonstra doar în anumite limite temporale viabilitatea ori corectitudinea unor soluții legislative. Astfel, credem că și în domeniul învățământului unele îmbunătățiri normative sunt posibile și chiar dezirabile. În pofida acestei constatări nu putem să nu observăm și unele carențe sau imperfecțiuni. De altfel, astfel cum am precizat deja, Legea educației naționale a fost adoptată în cadrul unei proceduri de asumare a răspunderii, procedură constituțională, dar care generează adeseori soluții forțate și care nu se bucură de un consens mai larg al parlamentarilor, căci asemenea reglementări sunt adoptate uneori nu datorită calităților lor extraordinare, ci mai cu seamă pentru a evita o criză guvernamentală ori a forța o anumită normativizare.

Frecvențele modificări ale Legii educației naționale demonstrează fragilitatea acestei reglementări și faptul că soluțiile propuse inițial nu au fost cele mai potrivite. Din păcate această realitate nu se regăsește, astfel cum am remarcat, numai într-un anumit domeniu normativ, ci în foarte multe alte sfere de activitate supuse

normativizării legislative. Ar fi suficient să ne referim poate doar la domeniul de reglementare supus Codului fiscal. Dar ar fi nedrept să ne referim, chiar și în cadrul acestor preliminarii, doar la un domeniu atât de sensibil, căci și „marile coduri” beneficiază din belșug de asemenea „calități”.

Iar aceasta în condițiile în care Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative dispune că proiectele de acte normative trebuie să instituie reguli „necesare, suficiente și posibile, care să conducă la o cât mai mare stabilitate și eficiență legislativă” [art. 6 alin. (1)]. Or, realitatea juridică românească este departe de a fi în concordanță cu imperativul anterior menționat și care nu este unul exclusiv al legiuitorului român. Dar poate instabilitatea legislativă, remarcată și printr-o recentă decizie de neconstituționalitate (decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015), nu este doar o boală românească, de vreme ce și un celebru romancier francez remarca că legile se schimbă în țara sa mai frecvent decât caii la poștalion.

Indiferent însă de calitatea actelor noastre normative din domeniul învățământului problema esențială nu este însă una legată de procesul de normativizare, ci cu deosebire de cel de punere în aplicare a reglementărilor în vigoare și de corectitudinea cu care cei responsabili se raportează la acestea.

Demersul nostru nu-și propune să realizeze atât o analiză exhaustivă a actelor normative menționate mai sus, ci doar să formuleze unele aprecieri privitoare la situația învățământului juridic românesc și să sugereze unele soluții indispensabile. Acest demers pornește de la constatarea că învățământul universitar, în general, și cel juridic, în special, traversează o perioadă de criză fără precedent în istoria modernă a națiunii noastre. Constatarea este evident una cu caracter personal, căci în birourile parlamentare și guvernamentale, dar și în mediul academic, pot exista și puncte de vedere contrare. Nouă ni se pare însă că în prezent calitatea învățământului universitar se află în perioada sa cea mai nefastă.

Reformele din învățământ sunt departe de a-și fi atins scopul urmărit de legiuitor și dorit de societatea românească. În ultimele două decenii am asistat la o deteriorare manifestă a calității învățământului românesc, și aceasta în pofida procedurilor și instituțiilor create pentru asigurarea calității. O constatare elementară, chiar dacă este greu de recunoscut, este aceea că azi calitatea învățământului este mult mai redusă decât în urmă cu mai bine de două decenii. Explicațiile sunt multiple, dar nu este nici locul și nici contextul în care ele ar trebui să fie identificate în totalitate. În opinia noastră, principalele cauze ale actualei crize din învățământ superior trebuie căutate în unele deficiențe ale modului de organizare și de gestionare a managementului universitar, precum și în calitatea resurselor umane.

Unele dintre problemele cu care se confruntă învățământul juridic românesc au fost semnalate totuși în mediile universitare. În urmă cu câțiva ani am realizat și noi o sumară analiză a problemelor cu care se confruntă învățământul juridic

românesc¹. Dar, în pofida adoptării unei noi Legi a educației, evoluțiile ulterioare au fost departe de a fi spectaculoase. Dimpotrivă, în pofida tuturor eforturilor normative și instituționale realizate învățământul juridic românesc este departe de a evolua în direcția dorită. Este și motivul care ne-a determinat să exprimăm unele opinii în legătură cu prezentul și viitorul învățământului juridic românesc.

2. Învățământul juridic de stat *versus* învățământul juridic particular

În ultimii 25 de ani învățământul juridic privat a înregistrat o dezvoltare deosebită, atât în privința numărului de studenți, cât și a numărului de facultăți de drept. Potrivit unei opinii exprimate de către decanul prestigioasei Facultăți de Drept a Universității din București, domnul profesor Flavius A. Baias, în prezent, în România funcționează cca 60 de facultăți de drept acreditate și autorizate². Dintre acestea socotim că peste 40 de facultăți de drept sunt instituții de învățământ juridic privat. Faptul în sine nu poate fi reputat ca unul contrar legislației în vigoare. Din păcate proliferarea instituțiilor de învățământ juridic privat nu a fost de natură să contribuie la sporirea calitativă a actului educațional și la pregătirea unor specialiști cu o înaltă competență profesională.

Fără îndoială că există și unele instituții de învățământ juridic privat a căror eficiență educațională este greu de pus la îndoială și nici nu intenționăm să o facem. Socotim însă că proliferarea fără precedent a unor asemenea instituții, organizate în perioada imediat următoare evenimentelor revoluționare din anul 1989, a determinat, alături de alți factori, deteriorarea treptată a calității în învățământul juridic românesc. Această aserțiune este valabilă și în privința învățământului juridic de stat. Reamintesc că înainte de Revoluție am avut patru facultăți de drept, iar în prezent cele publice se apropie de cifra de 20.

În opinia noastră, raportul dintre facultățile de drept publice și cele private este departe de a fi unul rațional și profitabil calității în învățământul juridic din țara noastră. Un asemenea raport nu credem că mai poate fi întâlnit în vreo țară membră a Uniunii Europene. De altminteri și numărul facultăților de drept private reprezintă, după părerea noastră, un record european, noi având mai multe asemenea instituții de învățământ juridic superior decât Franța, Spania sau Italia³.

Înmulțirea fără precedent a numărului facultăților de drept, atât publice, cât mai ales private, și dezvoltarea învățământului cu frecvență redusă a condus inevitabil la scăderea semnificativă a nivelului de pregătire profesională a studenților.

¹ A se vedea I. Leș, *Învățământul juridic românesc – realități și perspective*, în Studii de drept judiciar privat, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 13-29. Studiul a fost publicat și în Dreptul nr. 3/2010.

² Opinia a fost exprimată în cadrul unui interviu acordat emisiunii Legal Point nr. 4 din 16 martie 2016.

³ A se vedea, pentru referințe concrete în această privință, I. Leș, *op. cit.*, p. 14.

Prin urmare, în opinia noastră, acceptarea cu multă ușurință a autorizării și acreditării unor facultăți de drept a condus la o situație care din punct de vedere calitativ este fără precedent. Iar sub acest aspect o restructurare fundamentală a instituțiilor de învățământ este greu de realizat.

Din păcate însă lipsa resurselor financiare a determinat și o „privatizare” a facultăților de drept publice, în sensul că acestea au dreptul de a școlariza studenți cu taxă. Într-adevăr, potrivit art. 222 alin. (1) din Legea nr. 1/2011 a educației naționale: „Învățământul universitar de stat este gratuit pentru cifra de școlarizare aprobată anual de Guvern și cu taxă, în condițiile legii”. De asemenea, potrivit celui de-al doilea alineat al acestui text: „În învățământul universitar de stat gratuit se pot percepe taxe pentru: depășirea duratei de școlarizare prevăzute de lege, admiteri, înmatriculări, reînmatriculări, repetarea examenelor și a altor forme de verificare, care depășesc prevederile planului de învățământ. De asemenea, se pot percepe taxe și pentru activități neincluse în planul de învățământ, conform metodologiei aprobate de senatul universitar”. Aceste din urmă dispoziții legale sunt și în opinia noastră pe deplin justificate.

Avem însă rezerve foarte serioase în ceea ce privește soluția promovată de art. 222 alin. (1) din Legea nr. 1/2011. O asemenea rezervă poate fi exprimată chiar și în raport cu prevederile art. 7 alin. (2) din Legea nr. 1/2011, text potrivit căruia: „Privatizarea unităților și a instituțiilor de învățământ de stat este interzisă”. Fără îndoială că școlarizarea unor studenți cu taxă nu conduce automat la privatizarea totală a unei instituții de învățământ superior atât timp cât aceasta continuă să fie finanțată de la bugetul de stat.

În același timp, soluția legiuitorului nostru ar putea fi pusă în discuție și în raport cu prevederile art. 32 alin. (4) din Constituția României, care dispune că: „Învățământul de stat este gratuit, în condițiile legii”. În pofida acestor precizări nu credem că dispozițiile art. 222 alin. (1) din Legea nr. 1/2011 pot ridica cu relevanță vreoa problemă de constituționalitate. Partea finală a textului menționat este semnificativă în această privință. Într-adevăr, după ce art. 9 alin. (3) din Legea nr. 1/2011 reia textul constituțional menționat face și precizarea potrivit căreia: „Pentru unele activități, niveluri, cicluri și programe de studii se pot percepe taxe, în condițiile stabilite de prezenta lege”. În pofida acestei soluții legislative socotim însă că nu este firesc ca instituțiile de învățământ public să poată școlariza elevi sau studenți cu taxe. O atare soluție ar trebui să fie rezervată numai învățământului privat. În acest fel s-ar realiza o demarcație clară între învățământul de stat și cel privat.

Soluția actuală a legiuitorului nostru este o soluție „surogat”, destinată a oferi o „gură de oxigen” instituțiilor de învățământ superior care sunt subfinanțate. Iar această soluție este una permanentă și din nefericire una lipsită de perspective de redresare fără o reformă instituțională energetică și care ar trebui să conducă la

menținerea unui număr redus de facultăți de drept publice, respectiv doar a celor performante. În această privință, efectuarea unui studiu de impact ar putea determina necesarul de juriști pe care îl are România în condițiile societății contemporane. Un atare demers ar fi nu doar util, ci chiar indispensabil pentru a evita situația actuală în care numărul anual al absolvenților facultăților de drept depășește în mod considerabil și indiscutabil necesarul autorităților sau instituțiilor noastre publice ori private. În urmă cu câțiva ani apreciam numărul absolvenților facultăților de drept¹ undeva la 14.000-15.000. Între timp, numărul absolvenților noștri a scăzut, dar rămâne în continuare foarte ridicat. Nu ne pronunțăm cu fermitate împotriva acestei realități, căci într-o societate civilizată faptul de a avea un număr mare de studenți și apoi de absolvenți este un lucru pozitiv, dar nu prin ignorarea oricăror standarde de ordin calitativ. Și oricum învățământul public este cel care nu poate ignora necesarul de specialiști într-un anumit domeniu.

Nu găsim nicio justificare de ordin financiar în legătură cu suportarea de către contribuabilul român a cheltuielilor implicate de școlarizarea unui număr de studenți ce depășește cu evidență necesarul social-economic al țării noastre. Și aceasta mai ales în condițiile în care situația contribuabilului român, din punct de vedere al taxelor și impozitelor, este departe de a fi una de invidiat, ci dimpotrivă. O reformă instituțională substanțială a învățământului superior, în general, ar putea pune capăt situației actuale de evidentă și inadmisibilă subfinanțare.

În acest context, nu putem să nu constatăm că, potrivit art. 8 din Legea nr. 1/2011: „Pentru finanțarea educației naționale se alocă anual din bugetul de stat și din bugetele autorităților publice locale minimum 6% din produsul intern brut al anului respectiv”. Această dispoziție legală este destinată să asigure resursele minime de existență pentru învățământul românesc, care este considerat de legiuitor, astfel cum am remarcat, ca o „prioritate națională”. Deși textul are o redactare imperativă, aplicarea sa în practică nu s-a realizat până în prezent, Guvernul României amânând în mod repetat aplicarea legii, sub pretextul lipsei resurselor financiare necesare. Or, acest lucru nu demonstrează altceva decât faptul că numai la nivelul principiilor și al declarațiilor învățământul românesc constituie o prioritate națională. Iar această aserțiune este valabilă pentru toate guvernele care s-au succedat la putere după adoptarea Legii educației naționale nr. 1/2011.

Educația, în toate elementele sale, constituie unul dintre cei mai importanți factori de progres social și de prosperitate ai unei națiuni. Dacă acceptăm o asemenea constatare ar trebui ca în fapt și în drept toate guvernele să dea dovadă de responsabilitate maximă și să nu adopte decizii financiare de natură a periclita

¹ Într-un studiu publicat de Institutul Național de Criminologie, intitulat „Învățământul superior juridic din România”, s-a precizat că în anul universitar 2004-2005 numărul absolvenților facultăților de drept era de 10.898, ceea ce reprezenta 10% din numărul total al absolvenților învățământului universitar din România. Studiul a fost întocmit de M. Șerbănescu, O. Mezanote, M. Oprișor, A. Cușmir (coordonator V. Botiș), *apud* <http://criminologie.org.ro/wp-content/up>.

viitorul națiunii. Este incontestabil că într-o epocă extrem de criticată, și pe bună dreptate, am avut un învățământ de o mai bună calitate.

Învățământul românesc are un potențial semnificativ de recuperare, dar numai printr-o reconsiderare instituțională și printr-o mai mare responsabilizare a factorilor de decizie, inclusiv a celor de la nivelurile centrale, respectiv ale ministerului de resort și ale organismele de garantare a calității. Situația învățământului juridic românesc este una particulară, întrucât, în opinia noastră cel puțin, este domeniul în care s-a realizat o proliferare fără precedent a facultăților de profil, atât a celor publice, dar îndeosebi a celor private. Aceasta nu înseamnă că celelalte domenii ale învățământului universitar nu se află în criză, o atare realitate fiind greu de tăgăduit.

A vorbi despre o criză educațională într-o societate democratică este, în aparență, un nonsens și oricum o atare sintagmă este evitată, cel mai adesea, de factorii decizionali din învățământ. Dar realitatea este totuși greu de negat și ea se reflectă mai cu seamă în unele clasificări universitare realizate la nivel internațional. Astfel, de pildă, în topul University Ranking by Academic Performance (URAP) figurează următoarele trei universități românești: Universitatea Politehnică din București (locul 621), Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca (locul 690) și Universitatea București (locul 726). Obiectivitatea unor asemenea clasificări nu este la adăpostul oricăror obiecțiuni, dar pozițiile universităților noastre nu sunt în niciun caz de invidiat, chiar dacă acceptăm că baza de selecție este una extrem de largă.

Demersul nostru nu are ca obiect o abordare aprofundată cu privire la cauzele ce au determinat criza la care ne referim și care este evident, în primul rând, una de ordin calitativ, dar influențată în mod decisiv și de factorul cantitativ la care ne-am referit deja.

În opinia noastră, criza din educație este o consecință mai generală a opțiunilor civilizației contemporane, constatare făcută adeseori de un număr important de filozofi, scriitori sau oameni de știință. Ceea ce se întâmplă azi în Europa nu este decât un aspect particular al crizei civilizației și culturii occidentale și nu numai. Civilizația de azi este, astfel cum afirmă și scriitorul peruan Mario Vargas Llosa, una a „spectacolului”. Marele scriitor vorbește, într-una dintre recente sale lucrări, despre o literatură *light*, despre o cinematografie *light* și despre o artă *light*¹. Aceste fenomene incontestabile nu s-au repercutat oare și asupra învățământului? Noi credem că răspunsul este unul afirmativ². Iar dacă este așa nu ar fi o exagerare

¹ M. Vargas Llosa, *Civilizația spectacolului*, Ed. Humanitas, București, 2016, p. 34.

² Reamintim, în acest context, că o caracterizare extrem de severă a fost făcută la adresa învățământului superior și de scriitorul Petre Dimitriu. Acesta afirma în lucrarea sa „Paradoxele politicii”, publicată în anul 1994, că învățământul superior a decăzut la „derizoriul nivel al unui așezământ de formare profesională” (citată și în articolul nostru *Învățământul juridic – realități și perspective*, p. 14).

să considerăm că și învățământul de azi trebuie însoțit de același atribut pe care M. Vargas Llosa l-a atribuit civilizației actuale.

Criza învățământului superior este neîndoielnic și o consecință a calității învățământului general. Rezultatele obținute de elevi la examenele de bacalaureat din ultimii ani sunt o expresie evidentă a unei atari realități. Responsabilitatea nu trebuie plasată însă în sfera exclusivă a învățământului general, atât timp cât universitățile noastre nu agreează, în general, selectarea studenților din anul I printr-un examen de rigoare. Dar, rămânând la domeniul învățământului juridic românesc, nu putem să nu constatăm că, din ceea ce cunoaștem, un număr foarte restrâns de facultăți de drept organizează examene de admitere pentru selecționarea studenților¹ din anul I. Dacă dorim un învățământ juridic de calitate atunci ar trebui ca o atare exigență să fie impusă la nivelul tuturor instituțiilor de învățământ juridic românesc. O atare cerință ar trebui statuată legal și verificată prin intermediul standardelor de calitate adoptate de ARACIS. Desigur, există riscul real ca unele facultăți de drept să piardă din numărul de studenți avut înainte de organizarea unor concursuri de admitere.

Dar o asemenea abordare trebuie să facă parte dintr-un proces natural de restructurare a facultăților de drept, atât a celor publice, cât și a celor private. În aceeași perspectivă ar trebui ca finanțarea instituțiilor de învățământ superior să fie făcută și în funcție de aceste exigențe. De asemenea, gradul de admitere în profesie a absolvenților ar trebuie să reprezinte un criteriu serios în privința gradului de finanțare a facultăților de drept publice. Ar trebui să fie avute în vedere, cu deosebire, rezultatele obținute de absolvenți la examenele de admitere în magistratură, avocatură, în sistemul notarial sau execuțional.

3. Personalul didactic din învățământul juridic românesc

Un mare procedurist român afirma, în urmă cu câțiva ani, că: „Grandoarea sau decadența instituțiilor juridice depinde numai de oamenii care le creează, le populează sau le profesază. Restul e retorică”². O constatare extraordinară și demnă de a fi luată în considerare în privința tuturor instituțiilor și entităților statale sau nonstatale, iar nu doar în privința celor juridice. Iar o atare aserțiune este valabilă, fără îndoială, și în privința personalului didactic din învățământul superior. De aceea ne-am propus în continuare să exprimăm câteva idei în legătură cu personalul care „populează”, cum spunea marele profesor, și instituțiile de învățământ cu profil juridic.

¹ Slaba pregătire generală a studenților admiși în facultățile de drept se reflectă, din păcate, și în rezultatele obținute pe parcursul studiilor universitare. În general, numărul studenților ce obțin rezultate la limita pragului de promovare îl depășește coplesitor pe cel al studenților care obțin rezultate maxime (note de 9 sau 10).

² I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, ed. revăzută, completată și actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 61.

Învățământul juridic românesc, de-a lungul istoriei sale, a fost onorat de mari personalități a căror activitate la catedră și nu numai s-a păstrat vie în memoria multor generații. Și în prezent învățământul juridic românesc beneficiază de personalități marcante cu o activitate didactică și științifică incontestabilă. Dar în același timp nu putem să nu constatăm că înmulțirea fără precedent a facultăților de drept a generat și o multiplicare importantă a posturilor didactice, fenomen ce a provocat și improvizații în privința modului de selectare a cadrelor didactice, mai cu seamă în centrele universitare fără tradiție în domeniul învățământului juridic. În unele cazuri, selecția cadrelor didactice s-a făcut în considerarea unor criterii mai degrabă bazate pe relații de rudenie sau de altă natură. Din păcate, asemenea realități se întâlnesc foarte frecvent în mediul nostru universitar.

Din punct de vedere legislativ atari situații au fost avute în vedere de noua reglementare juridică din domeniul educației naționale. Astfel, de pildă, potrivit art. 130 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 1/2011, în cuprinsul Cartei universitare trebuie să se „includă obligatoriu” și „prevederea că persoanele care se află în relație de soți, afini și rude până la gradul al III-lea inclusiv nu pot ocupa concomitent funcții astfel încât unul sau una să se afle față de celălalt sau cealaltă într-o poziție de conducere, control, autoritate sau evaluare instituțională la orice nivel în aceeași universitate și nu pot fi numiți în comisii de doctorat, comisii de evaluare sau comisii de concurs ale căror decizii afectează soții, rudele sau afinii până la gradul al III-lea inclusiv”.

Dispozițiile statuate de textul citat anterior au un evident caracter imperativ, iar nerespectarea lor poate atrage răspunderea disciplinară a celor vinovați și consecințe în privința actelor juridice întocmite cu nerespectarea acestora. Pe de altă parte, în cuprinsul Cartei universitare trebuie să fie incluse și dispoziții privitoare la situațiile ce pot determina „conflictele de interese și la incompatibilități” [art. 130 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 1/2011].

În privința textului citat mai sus este de observat că el vizează două ipoteze distincte și cu o sferă de incidență diferită. Prima ipoteză vizează ocuparea „concomitentă” de funcții la nivelul aceleiași universități. Cea de-a doua ipoteză este cea privitoare la numirea persoanelor vizate de text în comisii de doctorat, în comisii de evaluare sau în comisii de concurs „ale căror decizii afectează soții, rudele sau afinii până la gradul al III-lea inclusiv”.

O exegeză, chiar sumară, a dispozițiilor art. 130 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 1/2011 ne poate conduce la interpretări diferite în privința modului lor de aplicare, întrucât textul se referă la interdicția de a ocupa „concomitent funcții”. Cele mai dificile probleme de interpretare ce se pot ridica din punct de vedere practic sunt tocmai cele legate de această primă ipoteză. *De lege lata*, interpretarea ce se impune, în opinia noastră, este aceea că soții și rudele menționate de text nu pot ocupa în același timp – concomitent – „funcții astfel încât încât unul sau una să